

TAMPEREEN KIHILAKUNNAN
SYYTTÄJÄNVIRASTO

Kelloportinkatu 5
PL 503, 33101 TAMPERE

2.10.2003 34/I/03

Viite: Lausuntopyyntö 21.7.2003 OM 32/41/2002

Asia: Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio

3. 10. 2003
ed 32 / 41 / 2002
OM 028: 00 / 2002

LAUSUNTO:

Työryhmän niukan enemmistön ehdottama seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisointi on huono ja hyödytön ajatus. Se on hylättävä, eikä seksuaalipalvelujen ostamista tule kriminalisoida.

Työryhmän yksimieliset esitykset koskien mm. ihmiskauppaa, törkeää paritusta ja erinäisiä pakkokeinoja ovat hyviä ja tarpeellisia taistelussa järjestäytyntä rikollisuutta vastaan. Niiden osalta on pikaisesti siirryttävä käytännön lainsäädäntötoimiin.

PERUSTELUT:

Lausun seuraavassa tarkemmin vain työryhmän vahvan vähemmistönkin torjumasta palvelujen ostamisen kriminalisoinnista.

Kysymyksessä olisi symbolinen, julistuksenomainen rikoslainsäädäntö ja kiistanalainen moraalinen kannanotto. Seksin myynnissä ei kaupan kohteena ole ihminen. Myytävänä on vain palvelu, jonka tarkoitus on tyydyttää yhtä ihmisen perustarpeista. Tällä tavoin ajatellen työryhmän esitys asettaa perusteetta seksuaalipalvelut eri asemaan kuin muut palvelutyöt.

Työryhmän enemmistön ehdotus on laina Ruotsista, joka tietääkseni ainoana valtiona maailmassa on kriminalisoinut seksuaalipalvelujen ostamisen. Tiedot kriminalisoinnin vaikutuksista ovat olleet hämmentävän ristiriitaisia. Virallinen kanta näyttää olevan, että kriminalisointi olisi vähentänyt seksin kysyntää ja poistanut prostituoidut kaduilta. Oleellista tuntuu olevan, että "Ruotsi osoittaa muille maille selkeästi, mikä sen suhtautuminen prostituutioon on". Toisaalta on myös esitetty, että vaikutus on näkynyt vain katuprostituution vähenemisessä ja ostamisrikosten selvittely on voimavarojen puutteessa sekä näyttöongelmien vuoksi jäänyt satunnaiseksi ja melko ennustamattomaksi. Ruotsin poliisin ja sosiaalivaltuutuksen raporteissa on myös arvioitu prostituoitujen aseman muuttuneen kriminalisoinnin vuoksi entistä vaikeammaksi. (Suomen suurlähetystö, Tukholma; Muistio 20.08.2002 TUKT048-5 ja Oikeusministeriö; Muistio 11.10.2002 OM 18/41/2002).

Jokaisella on oma käsityksensä siitä, mikä on hyväksyttävää seksuaalista käyttäytymistä. Sen vuoksi on perusteltua lähteä siitä, ettei seksuaalisten palvelujen myynti saa muodostua näkyväksi, muita loukkaavaksi häiriötekijäksi. Suomessa on 1.10.2003 tullut voimaan uusi järjestyslaki, jonka mukaan "seksuaalipalvelujen ostaminen ja maksullinen tarjoaminen yleisellä paikalla on kielletty". Säännös ei edellytä, että toiminta aiheuttaisi mitään häiriötä, vaikka tämä vielä hallituksen esityksessä oli rangaistavuuden edellytyksenä. Oletettavasti säännös siis on siis tarkoitettu suojaamaan jotain muutakin oikeushyvää kuin yleistä järjestystä. Arvattavasti sen voimaan tulleen muodon pohjana on ollut sama aatteellinen pohja kuin nyt ehdotetulla ostamisen täyskriminalisoinnilla. Joka tapauksessa jo voimassa olevan järjestyslain säännöksen perusteella katutoiminta on yhtä kiellettyä kuin Ruotsissakin ja ilmeisesti ulkoiset vaikutuksetkin ovat samat kuin täyskiellolla: prostituutio ei näy kaduilla.

Allekirjoittanut toimii yhtenä naisiin ja lapsiin kohdistuvien rikosten avainsyyttäjänä. Olen tässä tehtävässä osallistunut Itämeren alueen aiheeseen erikoistuneiden syyttäjien (Network for Trafficking in Human Beings for Sexual Purposes) ja poliisien yhteiskokouksiin. Edellä jo viittasin raportointiin, jossa alkuvaiheessa näkyi myös kriittisiä kannanottoja. Syyskuun alussa tänä vuonna olin edellä mainitun viranomaisverkoston kokouksessa. Ruotsi teki siellä aloitteen kolmen kokoukseen osallistuneen valtion yhteisoperaatiosta, jonka tarkoituksena olisi katkaista eräästä neljänneestä valtiosta Ruotsiin suuntautuva, kiusallisen näkyvä prostituutio. Keskustelussa esitettiin Ruotsin edustajille suora kysymys siitä, eikö ostamisen kriminalisointi olekaan, päinvastoin kuin on tiedotettu, onnistunut poistamaan seksin kysyntää maasta. Ruotsalaiset eivät voineet kieltää sitä tosiasiaa, että kysyntä on säilynyt. Seuraava johdonmukainen keskustelun aihe oli, miksi ruotsalaiset eivät tässä nimenomaisessa jutussa käytä ostokriminalisointiaan ja pureudu ongelmaan käyttäjäpäästä lähtien. Ruotsalaisten tilanneselostuksen perusteella seksuaalipalvelujen tarjoaminen ja niiden käyttö kyseisessä tapauksessa on nimittäin varsin näkyvää ja palvelujen käyttäjät osin tiedossakin. Kokoukseen osallistuneet kyseisen alueen paikallisen poliisin ja Ruotsin keskusrikospoliisin edustajat ilmoittivat kuitenkin, ettei näin vähäisten rikosten selvittelyyn ole resursseja eikä liioin kiinnostustakaan. Käytännön tilanne on siis aivan toinen kuin virallisissa kannanotoissa annetaan ymmärtää. Ruotsin ostokriminalisointi näyttää jääneen ensisijaissa toisille valtiolle suunnatun periaatejulistuksen tasolle.

Yhtenä vaihtoehtoisena tapana suhtautua seksuaalipalvelujen myyntiin pitäisi ottaa keskusteluun mm. Saksan, Itävallan, Alankomaiden ja Kreikan esimerkin mukainen prostituution laillistaminen ja virallistaminen. Tällöin

seksuaalityöntekijöiden harjoittama palveluammatti saataisiin myös sosiaaliturvan, työsuojelun ja muiden työ- ja yrityselämän säännösten piiriin. Palvelujen tarjoajien, prostituoitujen, oikeusturva ja asema paranisivat merkittävästi. Samalla voisi olettaa rikollisjärjestöjen mahdollisuuksien alalla heikkenevän ratkaisevalla tavalla, kun laittomaan tarjontaan kohdistuva kysyntä vähenisi. Varmasti on totta, että edes näin ei laitonta toimintaa saada tältäkään alalta kokonaan kitkettyä. Itämeren alueen viranomaisten kokemuksia vertaillen on minulle kuitenkin syntynyt vahva vaikutelma, että esim. Saksassa, missä ainoana alueen valtiona seksuaalipalvelujen järjestäytynyt kaupallinen tarjoaminen on laillista, on myös saavutettu muita tehokkaammin tuloksia alaan kohdistuvan vakavan rikollisuuden, kuten ihmiskaupan ehkäisyssä.

Euroopan yhteisön piirissä on siis valtioita, joissa on päädytty päinvastaiseen ratkaisuun ja laillistettu seksuaalista palvelua tarjoava yritystoiminta. Tätä ratkaisua osaltaan tukee myös työryhmän mietinnössä siteeratut (s. 41) EY:n tuomioistuimen kannanotto, jonka mukaan prostituutio on EY:n perustamissopimuksen tarkoittamaa taloudellista toimintaa sekä KHO:n päätös, jonka mukaan seksuaalipalvelujen tarjoamisesta saadut maksut ovat veronalaista tuloa. Jos siis kysymys on luvallisesta palvelun tarjoamisesta, miten on käsitettävä, että toiminnan toinen sopimuskumppani syyllistyisikin rikokseen?

Kaiken kaikkiaan esityksessä (s. 52) oletetut kriminalisoinnin edut ovat hyvin yleisellä tasolla ja ideaalisia, mahdolliset haitat sen sijaan konkreettisia. Perusoikeustasolla kriminalisoinnin voi katsoa loukkaavan palvelun käyttäjän yksityiselämän suojaa, mahdollisesti myyjän henkilökohtaista (tahdon)vapautta ja ainakin vapautta hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä. Näiden vastapainona tavoitteeksi pelkistävä (s. 73) yleisen sosiaalisen tasa-arvon puolustaminen ei saa riittää rangaistavuuden perusteeksi.

Rikosoikeus on aina äärimmäinen keino, jota tulisi käyttää hyvin säästeliäästi. Näin monisyiseen tilanteeseen ja tuloksiltaan epävarmaan hankkeeseen se ei sovellu.

Jouko Nurminen
johtava kihlakunnansyyttäjä